

GRZEGORZ DOMAŃSKI

BADANIA OSADY Z OKRESU WPŁYWÓW RZYMSKICH W OPOLU-
-GROSZOWICACH W LATACH 1966—1967

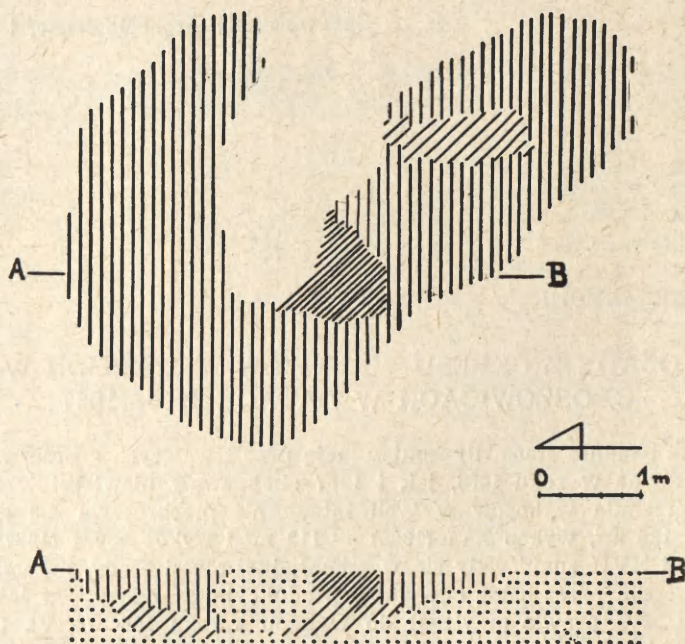
Omawiane badania stanowiły kontynuację prac trwających z przerwami od roku 1952¹. Zarówno w roku 1966, jak i 1967 obejmowały niewielki teren², tak że ogólna powierzchnia wykopów w tych latach nie przekroczyła 2,5 ara: wykop XV (1967) — 125 m², wykop XVI (1966) — 112 m² i wykop XVII (1967) — 11 m². Wykopy XVI i XVII znajdowały się w mieszkalnej części osady, natomiast wykop XV był przekopem przez hałdę odpadków produkcyjnych, odkrytą w latach ubiegłych³. Wykop XVI prawie przylegał do wykopu z roku 1964 (XIV). Odkryto tu ślady pięciu obiektów nieruchomych. Jednym z nich był mielerz, zbliżony kształtem do odkrywanych w roku ubiegłym. Na powierzchni miał postać zbliżonej do koła ciemnopopielatej plamy, ale już na głębokości 60 cm miał kształt prostokąta o lekko zaokrąglonych rogach i intensywnie czarnym zabarwieniu. Jego wypełnisko, w górnych partiach koloru popielatego, ma teraz zabarwienie czarne i składa się z piasku z domieszką miału z węgla drzewnych. Na warstwie piasku z węglami drzewnymi odkryto kilkanaście kamieni polnych ze śladami działania ognia, jednak nie przepalonych. Ścianki jamy noszą ślady działania wysokiej temperatury. Pierwotnie przypuszczalnie drewno, z którego miały być wypalone węgle, zajmowało całe wnętrze jamy w rzucie poziomym prostokątnej oraz tworzyło niewielki kopczyk, na powierzchni obłożony kamieniami. Po wykorzystaniu mielerza kamienie odłożono na bok. Z jamy wybrano węgle drzewne, pozostawiając bezużyteczny miął, a kamienie albo wrzucono do jamy, albo obsunęły się do jej wnętrza (ryc. 2).

Innym ciekawszym obiektem odkrytym w tym wykopie jest jama kształtu rogala, z nieckowato do środka opadającymi ściankami, z centralną częścią składają-

¹ Por. A. Gałuszka, *Groszowice, pow. Opole*, [kom.], „Z otchłani wieków”, R. 22: 1953, s. 36; J. Kaźmierczyk, *Osada hutnicza w Groszowicach*, „Dawna Kultura”, R. 1: 1954 nr 1, s. 31—32; tenże, *Badania archeologiczne na Opol-szczyźnie*, „Kwartalnik Opolski”, t. 1: 1955 nr 2, s. 77—79; G. Domański, *Sprawozdanie z badań na osadzie produkcyjnej z okresu wpływów rzymskich w Groszowicach, pow. Opole*, „Spraw. Archeol.”, t. 17: 1965, s. 148—151; tenże, *Wyniki prac wykopaliskowych na osadzie z okresu wpływów rzymskich w Groszowicach, pow. Opole, w 1964 roku*, „Spraw. Archeol.”, t. 18: 1966, s. 138—140.

² Badania prowadzone są przez konserwatora Zabytków Archeologicznych na woj. opolskie, przy współpracy Zakładu Archeologii Śląska IHKM PAN we Wrocławiu, w celu poznania szerokiego tła osadniczego grodu na Ostrówku w Opolu. W roku 1966 badania były prowadzone wyłącznie przez Konserwatora Zabytków Archeologicznych. W roku 1966 ich kierownikiem była mgr Halina Jurjewicz, a w 1967 autor.

³ Domański, *Wyniki prac...*, s. 140.

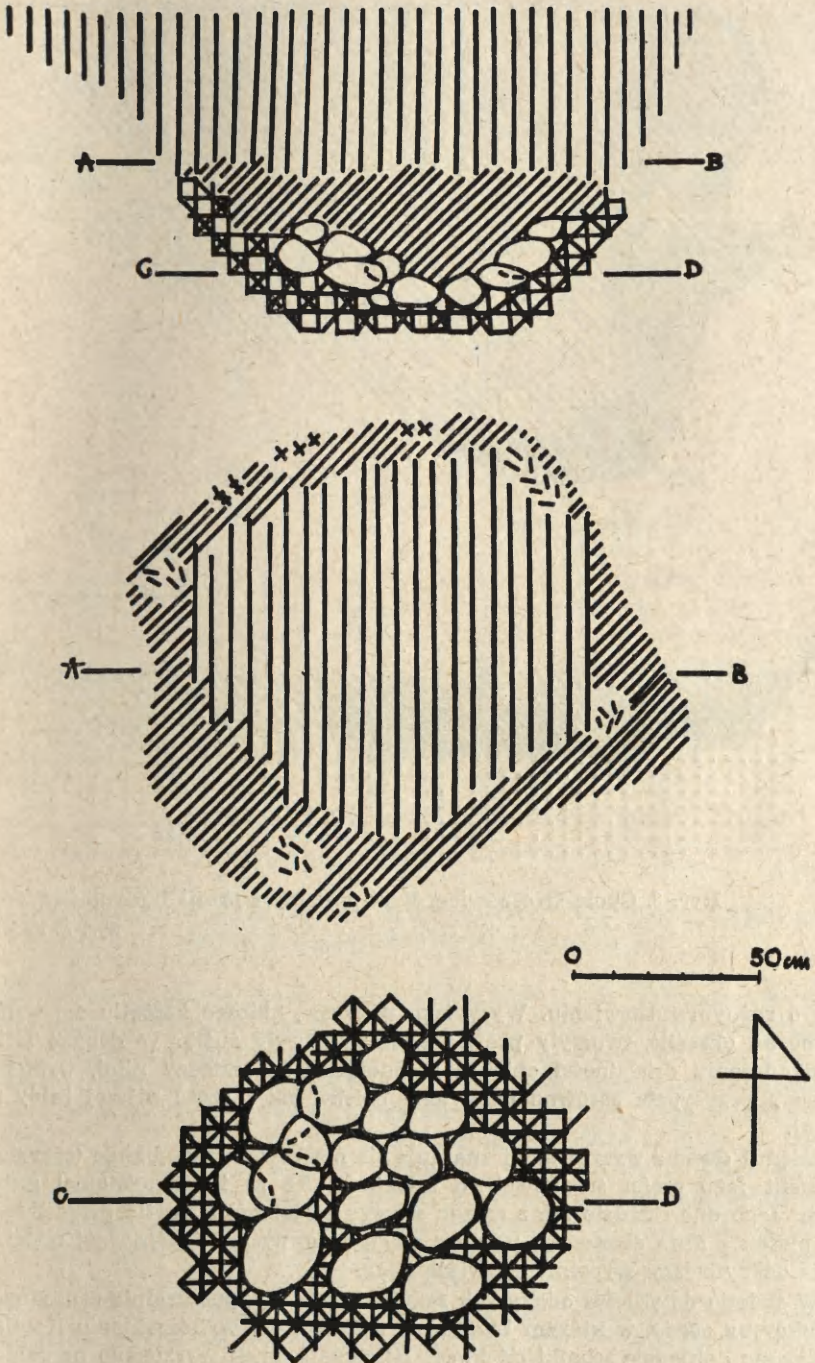
Ryc. 1. Opole-Groszowice. Rzut poziomy i profil jamy 34

Rys. A. Paderewska

cą się z piasku calcowego (brak dna jamy), co czyni wrażenie budowli, której (trzy) ściany rozchodzą się ukośnie od środka obiektu. Za tym, że mogły to być ściany drewniane, przemawia brunatne wypełnisko jamy. Podobny obiekt odkryto już w 1964 roku. Przeznaczenie ich jest w dalszym ciągu zagadkowe (ryc. 1).

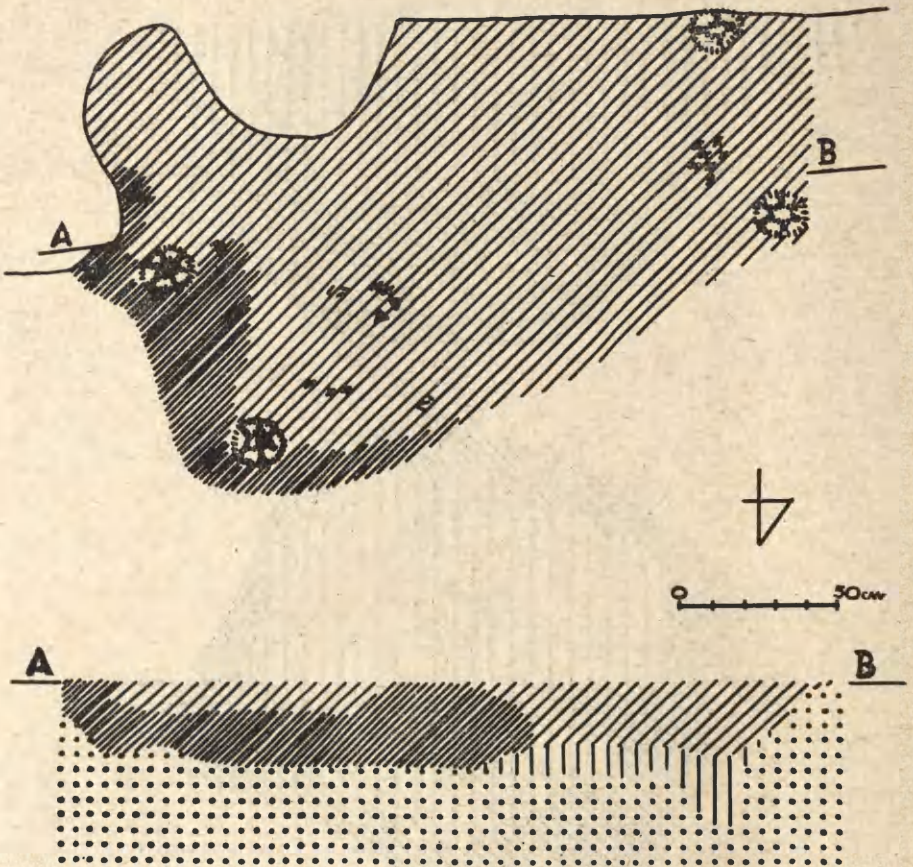
W wykopie XVII, położonym bardziej na północ, czyli bliżej hałdy, odkryto tylko jeden obiekt. Jest to uszkodzony w znacznym stopniu zarys budynku, kształtem zbliżony do prostokąta o zaokrąglonych rogach i wymiarach $2,25 \times 1,70$ m (wymiar niepełny). Dłuższą osią usytuowany przypuszczalnie po linii E—W. Przy krótszych ściankach odkryto po dwa ślady słupów (po jednym w rogach). Pierwotnie było ich przypuszczalnie po trzy. Duża ilość polepy odkryta w wypełnisku jamy wskazuje, że konstrukcja tego obiektu była uszczelniona gliną. W tej jamie odkryto ciężarek tkacki (ryc. 3).

Największym przedsięwzięciem był, mimo niewielkiej przestrzeni, przekop przez hałdę odpadków produkcyjnych (XV), o wymiarach $2,5 \times 50$ m, który przecinał zachowany odcinek hałdy przez środek, po jej dłuższej osi. W chwili obecnej jest ona zniszczona w części zachodniej (przypuszczalnie w około $\frac{1}{4}$). Pierwotnie miała ona prawdopodobnie kształt zbliżony do koła o średnicy 50 m (obecnie N—S około 50 m, E—W 35 m). Niwelacja terenu pozwoliła stwierdzić, że najwyższy jej punkt sięga 1 m ponad płaski teren osady. Grubość płaszcza hałdy sięga 1,2 m. Jak wynika z układu warstw, proces jej powstawania miał dwie zasadnicze fazy. W pierwszej fazie południowa część hałdy istniała jako wysypisko odpadków z obiektu, który znajdował się na północ od jej centrum. Drugie wysypisko, o innym charakterze, znajdowało się przypuszczalnie na północ od tego obiektu. Południowe wysypisko składa się w głównej mierze z różnej wielkości brył silnie przepalonych

Ryc. 2. Opole-Groszowice. Rzut poziomy i profil mielerza 15

Rys. A. Paderewska

Ryc. 3. Opole-Groszowice. Rzut poziomy i profil budynku 19

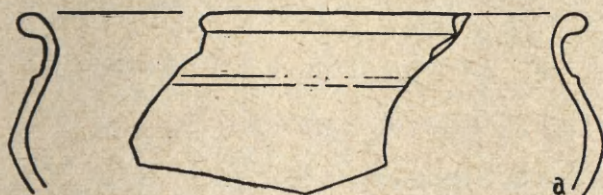
Rys. A. Paderewska

gliny o różnym zabarwieniu. Wysypisko północne, którego kształtu ani wymiarów nie można określić, tworzyły prawie wyłącznie bryły żuźla. W drugiej fazie, już po zakończeniu działalności obiektu znajdującego się między nimi, wyższa hałda północna przysypała zarówno omówiony obiekt, jak i część niższej hałdy południowej.

Między dwoma wysypiskami znajduje się nieckowate zagłębienie (odkryto tylko fragment jego części środkowej) o szerokości 5,5 m i maksymalnej głębokości 55 cm. Jego dno składało się z całego szeregu zagłębień, a partie przydenne zapełniał piasek z dużą domieszką miału z węgla drzewnych. W północnej części zagłębienia odkryto jamę wypełnioną świeżą gliną.

W świetle dotychczas odkrytych faktów był tu przypuszczalnie centralny punkt produkcyjny osady, w którym budowano dymarki. Po wykorzystaniu rozbijano je, oddzielając dokładnie ścianki od kłoca. Glinę ze ścianek wyrzucano na południową stronę, a resztki kłoca na północną, gdzie brak prawie całkowicie resztek ścianek dymarek. Oddzielenie gliny miało przypuszczalnie na celu jej powtórne użycie,

czego przykład mamy w palenisku⁴ odkrytym w roku 1964. Przyczyną był brak tego surowca w najbliższym sąsiedztwie, jak i chęć wzmocnienia ścianek w trakcie budowy. Poza wyżej opisanym obiektem pod całą centralną częścią hałdy nie natrafiono na obiekty nieruchome, jedynie na krańcu południowym nawarstwiła się cna na mielerz, lecz wydaje się, że nastąpiło to już po zakończeniu istnienia osady. Brak obiektów nieruchomych pod hałdą zdaje się wskazywać na działanie obiektu produkcyjnego od założenia osady.

Ryc. 4. Opole-Groszowice. Fragment naczynia z wnętrza hałdy

Rys. A. Paderewska

W czasie całego okresu badań odkryto na tej osadzie wyłącznie materiał ceramiczny. Na jego podstawie można osadę datować w przybliżeniu na IV wiek, a być może i na ostatnie dziesięciolecie wieku III, czyli na późną fazę okresu wpływów rzymskich. Ponieważ osada w Opolu-Groszowicach uległa prawie całkowicie zniszczeniu, omówione powyżej badania kończą prace wykopaliskowe na tym obiekcie.

Zakład Archeologii Śląska IHKM PAN
we Wrocławiu

GRZEGORZ DOMAŃSKI

EXCAVATIONS OF A HABITATION SITE FROM THE ROMAN PERIOD AT OPOLE-GROSZOWICE IN 1966—1967

The investigations described in this paper have been intermittently carried out since 1952¹. The area of 250 sq. m. explored in 1966—1967 has revealed an incomplete outline of a post building of 2,24 by 1.70 m, 2 charcoal piles and 5 pits of unidentified function. The examination of the waste of iron smelting presented a difficult problem. The waste heap, now partially destroyed, was originally 50 m in diameter and 1 m high, while its outer covering was about 1.2 m thick. The central part of the heap overlay a cavity (partly uncovered) about 5.5 m wide and 55 cm deep with a store of fresh clay inside. It is very probably that in this cavity smelting furnaces were built, used and then broken up. The clay separated from the slag mass was reused in building walls of new furnaces. Slag was thrown away on the northern side of the heap, and clay on the southern side.

On the ground of pottery, the habitation site can be dated to the 4th century A. D., or perhaps to the final decade of the 3rd, i. e. to the late phase of the Roman period.

⁴ Domański, *op. cit.*, s. 139—140, ryc. 2.

